

Araştırma Makalesi

Mersin Univ Sağlık Bilim Derg 2023;16(2):219-230

doi:10.26559/mersinsbd.1242924

Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamaya ilişkin zihinsel imgeleri: Metaforik bir çalışma

 Aysel Özsaban¹, Seçil Gülhan Güner²

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fak. Hemşirelik Bölümü Hemşirelik Esasları AD., Trabzon, Türkiye

²Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fak. Hemşirelik Bölümü İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Trabzon, Türkiye

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamaya ilişkin zihinsel imgelerini metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmak ve açıklamaktır. **Yöntem:** Metafor analiz tekniğine dayalı betimleyici fenomenolojik türdeki bu çalışma Türkiye’de, bir devlet üniversitenin hemşirelik bölümünde eğitimine devam eden, klinik uygulamayı ilk kez deneyimleyen, 240 hemşirelik öğrencisi ile Mayıs-Haziran 2022 tarihleri arasında yürütüldü. Çalışmanın verileri “Öğrenci Bilgi Formu” ve “İlk Klinik Deneyim ile İlişkili Metafor Algısı Formu” ile online olarak toplandı. **Bulgular:** Bu çalışmada öğrencilerin ilk klinik uygulama deneyimlerine ilişkin elde edilen 117 metafor, 8 kategori altında toplandı. Metafor kategorileri; canlı, his, yeni deneyim, obje, yer, yiyecek ve içecek, aktivite ve gerçeküstü varlıklar idi. En fazla sayıda belirlenen metaforlar “yürümeyi yeni öğrenen çocuk”, “okula yeni başlamak”, “sudan çıkmış balık” idi. **Sonuç:** Öğrencilerin ilk klinik deneyimlerine ilişkin metaforlarının hem pozitif hem de negatif duygu, düşünce ve yaşantılarını açığa çıkardığı görüldü. Aynı zamanda ilk klinik uygulama sürecinde bu duygu ve düşüncelerle baş etmeye çalıştıkları sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Klinik uygulama, metafor, hemşire, hemşirelik eğitimi, öğrenci

Yazının geliş tarihi: 26.01.2023

Yazının kabul tarihi: 04.05.2023

Sorumlu Yazar: Aysel Özsaban, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Trabzon, Tel: 0(462) 377 88 66 , E-posta: ayselozsaban@ktu.edu.tr

Mental images of nursing students regarding first clinical practice: a metaphor study

Abstract

Objective: The study aimed to reveal and explain nursing students' mental images about their first clinical experience with metaphors. **Method:** The phenomenological study based on the metaphor analysis technique was conducted with 240 nursing students experiencing first clinical practice between May-June 2022. The data were collected with "Student Information Form" and "Metaphor Perception for the First Clinical Experience Form" as online. **Results:** In this study, 117 metaphors related to students' first clinical practice experiences were gathered under 8 categories, namely living, feeling, new experience, object, place, food and drink, activity, and surreal being. The metaphors used by the highest number of students were "toddler", "just starting school", "fish out of water". **Conclusion:** Students' metaphors about their first clinical experience revealed both positive and negative emotions, thoughts and experiences.. The students tried to cope with their feelings and thoughts during the first clinical practice process.

Keywords: Clinical practice, metaphor, nurse, nursing education, student

Giriş

Hemşirelik eğitiminin kuramsal temeli ile deneyim temelli öğrenme arasında güçlü bir ilişki vardır. Bu doğrultuda, klinik eğitim her zaman hemşirelik eğitiminin kalbi olmuştur ve profesyonel gelişimde hayati bir rol oynamaktadır.¹ Klinik eğitim hemşirelik öğrencilerinin güvenli ve yüksek kaliteli bakım için teorik bilgilerini uygulamaya entegre etmelerini sağlar.² Diğer yandan klinik deneyim hemşirelik öğrencileri için önemli bir stresör ve yıpranma kaynağıdır.¹ Özellikle profesyonel yaşama uyum için son derece önemli bir başlangıç olan ilk klinik deneyim, yüksek beklentiler ve kaygının eşlik ettiği bir süreçtir. Önceki çalışmalarda öğrencilerin klinik uygulama sürecinden beklentileri ile gerçek uygulama ortamındaki boşluk algısının deneyimlerini etkilediği bildirilmiştir.^{3,4} İlk klinik uygulama deneyiminde teori ve uygulama arasındaki boşluk öğrencilerde gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Bu durum öğrencilerin profesyonel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir.³ Konuya ilişkin yapılmış önceki çalışmalar öğrencilerin ilk klinik uygulamada gerginlik, stres, kafa karışıklığı ve anksiyete deneyimlediklerini göstermektedir.^{5,6,7,8} Buna karşın destekleyici bir klinik çevrenin öğrencilerin öğrenme sürecine önemli katkılar sunduğu açıklanmaktadır. İlk klinik deneyimde öğrenciler, meslektaşları, hastalar, hasta yakınları ve diğer sağlık ekibi

üyeleri ile saygın, güven verici ve öğretici bir iletişim ortamına gereksinim duymaktadır.⁹

Kalitatif araştırma tekniği olarak metaforların kullanılması, katılımcıların kendi vizyonundan sınırsız bir diyalog imkanı sunmaktadır.¹⁰ Sharoff, metaforları "yeni anlamlar yaratır ve insan ruhuna dair daha derin bir iç görü sağlar" şeklinde açıklamıştır.¹¹ Metaforlar, bireylerin herhangi bir durum ve olaya ilişkin algılarının isimlendirilmesi ve farkındalık geliştirmeye yarayan bir araç olarak da ifade edilmektedir.^{12,13} Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyimlerine ilişkin duygu ve düşüncelerini metaforlarla yaratıcı bir yolla tanımlamaları, onları anlamak için eşsiz bir fırsat sunmaktadır.¹⁰ Son yıllarda literatürde hemşirelik alanında deneyimler ve durumlar hakkında bireylerin algılarını açığa çıkarmak amacıyla metaforların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.^{12,14,15} Ancak hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulama deneyimlerinin metaforlar aracılığıyla tanımlandığı ve açıklandığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulama deneyimlerinin olumlu ve olumsuz yönleri ile açığa çıkarılmasında bir araştırma yöntemi olarak metaforların kullanılması önemli bulgular ortaya çıkarabilir. Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulama deneyimlerine ilişkin bu bulgular, klinik uygulamaların öğrenci deneyimlerini

iyileştirmeye odaklanan bir anlayışla planlanmasında eğitimcilere rehberlik edebilir. Bununla birlikte öğrencilerin klinik yaşantıları hakkındaki veriler klinik eğitimin değerlendirilmesi ve kalitesinin artırılmasına önemli katkılar sunabilir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamaya ilişkin zihinsel imgelerini metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmak ve açıklamaktır.

Gereç ve Yöntem

Metafor analiz tekniğine dayalı betimleyici fenomenolojik türdeki bu araştırmanın evrenini, Türkiye’de bir devlet üniversitenin hemşirelik bölümünde eğitimine devam eden, 2021-2022 eğitim öğretim yılında ilk kez klinik uygulama eğitimini alan 536 hemşirelik birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencisi oluşturdu. Araştırmanın dahil edilme kriterleri; hemşirelik öğrencisi olarak ilk kez klinik uygulama eğitimi alma ve araştırmaya katılmayı kabul etme olarak belirlendi. Dışlanma kriterleri; daha önce eğitim amacıyla klinik uygulama deneyiminin olması ve araştırmaya katılmayı kabul etmemesi olarak belirlendi. Hedef örneklem; %5 hata, %95 güven aralığında, evreni bilinen örnekleme formülüne göre minimum 225 olarak hesaplandı. Araştırmaya, 252 hemşirelik öğrencisi katıldı. Ancak veri analizi sürecinde açıklanamayan ve ilişkisiz metaforlar çıkarılarak çalışma 240 hemşirelik öğrencisi ile tamamlandı.

Veri Toplama Araçları

Öğrenci Bilgi Formu

Bu form araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu kapsamda form; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik ortalaması, mesleği isteyerek seçme ve meslekten memnuniyet durumu, klinik uygulama birimi olmak üzere öğrencilerin bireysel özelliklerine ilişkin yedi soru içermektedir.

İlk Klinik Deneyim İle İlişkili Metafor Algısı Formu

Formun ilk bölümü, araştırmanın amacı ve kapsamına ilişkin bilgiler, metaforun anlamı ve metafor örnekleri olmak üzere ön bilgilendirme içermektedir.

Formun ikinci bölümü, ilgili literatür doğrultusunda, araştırmanın amacına uygun olarak, ilk klinik deneyiminizi bir imgeye benzetecek olsanız neye benzetirsiniz? sorusunun altına açık uçlu olarak “Hemşirelik öğrencisi olarak ilk klinik uygulama deneyiminiz.....benzer/gibidir.

Çünkü.....” içeriğindedir.^{12,13,15} Verilen yanıtların ilk bölümü öğrencilerin klinik uygulama deneyimlerine ilişkin düşünce ve algılarını, ikinci bölümü bu duygu ve düşüncenin nedenlerini açığa çıkarmayı amaçlamaktaydı.

Verilerin Toplanması

Veriler, 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde planlanan klinik uygulama eğitimi süresinin ilk yarısı tamamlandıktan sonra Mayıs- Haziran 2022 tarihleri arasında toplandı. Veri toplama araçları ve dijital bilgilendirilmiş onam formu örnekleme dahil edilecek öğrencilerin WhatsApp grupları üzerinden paylaşarak veriler online olarak toplandı.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen nicel veriler aritmetik ortalama, standart sapma, minimum-maksimum değerler, frekans ve yüzdelik olarak analiz edildi. Araştırmadan elde edilen nitel verilerin analizi içerik analizi yöntemi ile yapıldı. İçerik analizi: (a) metaforların tanımlanması, (b) açıklanamayan ve ilişkisiz metaforların çıkarılması, (c) metaforları alfabetik olarak sıralama, (d) sınıflandırma (e) kategorileri oluşturma (f) geçerlik ve güvenilirlik aşamalarını içerdi.^{11,15,16} Nitel veri analizinde ilk aşamada, yazarlar (AÖ, SGG) birbirinden bağımsız olarak veri analizini gerçekleştirdi, ikinci aşamada ise analizler bir araya getirilerek ortak bir görüşe varıldı. Son aşamada geçerlik güvenilirlik için hemşirelikte klinik eğitimde deneyimli ve hemşirelik alanında nitel araştırma deneyimi olan beş uzmanın görüşüne sunulmuş son hali verildi. Yapılan analiz sonucunda 117 metafor sekiz kategori altında toplandı.

Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışmanın yürütülebilmesi için kurum izni (tarih: 30/11/2021, sayı: E-63582098-299-2041) ve bilimsel

araştırmalar etik kurulundan onay alındı (tarih:24/02/2022, sayı: 24237859-128). Çalışmanın tüm aşamalarında etik ilkelere uyuldu. Bu doğrultuda araştırmadan elde edilen veriler araştırmacılar dışındaki kişilerin erişimini engelleyecek şekilde şifreli ve antivirüs programı olan bilgisayarlara kaydedildi. Bulgularda yer alan doğrudan alıntılarda ilgili öğrenciyi tanımlamada K1, K2... K240 şeklinde kodlama kullanıldı.

Bulgular

Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel Özellikleri

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin yaş ortalaması 20.24 ± 1.28 yıldır. Öğrencilerin %86.3'ü kadın, %44.2'si ikinci sınıfta ve genel akademik ortalamaları 3.11 ± 0.45 'dir. Hemşirelik bölümünü isteyerek seçen ve hemşirelik mesleğinden memnun olan öğrencilerin oranı %50.8'dir. Çalışma kapsamındaki öğrencilerin %64.2'si dahili kliniklerde, %35.8'i ise cerrahi kliniklerde ilk klinik uygulamalarını yaptığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin bireysel özellikleri (n=240)

		$X \pm SS$	Minimum-Maksimum
Yaş		20.24 ± 1.28	18-25
Akademik ortalama		3.11 ± 0.45	1.20- 4.00
Cinsiyet	Kadın	n 207	% 86.3
	Erkek	33	13.7
Sınıf düzeyi	1	68	28.3
	2	106	44.2
	3	66	27.5
Hemşire olmayı isteme	Evet	122	50.8
	Hayır	61	25.4
	Kararsız	57	23.8
Hemşirelikten memnuniyet	Memnun	122	50.8
	Memnun değil	21	8.8
	Kararsız	97	40.4
Klinik uygulama yaptığı birim	Dahili birim	154	64.2
	Cerrahi birim	86	35.8

X= Ortalama, SS= Standart Sapma

İlk Klinik Deneyime Yönelik Metaforlar

Bu çalışmaya katılan öğrencilerin ilk klinik deneyime ilişkin 117 metafor, sekiz

kategoride toplandı. Metafor kategorileri; canlı, his, yeni deneyim, obje, yer, yiyecek ve içecek, aktivite, gerçek üstü varlıklar idi. (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin ilk klinik uygulama metaforları (n=240)

Kategori	Metafor	n	%	
Canlı	İnsan	Yeni yürümeye başlayan çocuk (16), doğum yapan anne (6), yenidoğan bebek (3), ölü (2) kalabalıkta kaybolmuş çocuk (1), misafir çocuğu (1), yeni şehri görmeye giden gezgin (1), savaşın ortasında kalmış çocuk (1), davetsiz misafir (1), doluya tutulmuş insan (1), mutfağa girmemiş aşçı (1), otobüs bekleyen yolcu (1), gözetmen (1)	78	32.5
	Hayvan	Sudan çıkmış balık (10), kanat çırpmayı yeni öğrenen kuş (3), ürkek kedi (2), şaşkın ördek yavrusu (2), tavuk (1), tay (1), far görmüş tavşan (1), arı (1), kelebek (1), heyecanlı bir kuzu (1), karga (1), yalnız bırakılmış genç aslan (1)		
	Bitki	Ağaç (6), fidan (5), çiçek (3), karahindiba (1), tohum (1), açılmayan gül (1)		
His	Olumlu	Heyecanlı (7), muhteşem (4), hayal (4), teşvik edici (3), şaşkınlık verici (2), aşk (1), eğlenceli (1), gurur verici (1)	42	17.5
	Olumsuz	Anksiyete (3), kafa karışıklığı (2), kâbus (2), mutsuz (2), yetersiz (2), hayal kırıklığı (1), stres (1), panik atak (1), aşk acısı (1), üzücü (1), zor (1), boşluk hissi (1), yorgun (1)		
Yeni deneyim		Okula başlamak (12), tamircide çırak olarak işe başlamak (3), araba sürmeyi öğrenmek (3), yeni bir yere tatile gitmek (2), ilk kez sahneye çıkmak (2), yeni bir yere taşınmak (1), yeni alınan oyuncakla oynamak (1), yeni bir film izlemek (1), yeni biriyle tanışmak (1), bina inşaatına yeni başlamak (1), hasta olarak ilk kez hastaneye yatmak (1), ilk defa ameliyat olmak (1), bir çocuğun ilk kez bayram ziyaretine gitmesi (1), bisiklet sürmeyi yeni öğrenmek (1), yüzme bilmeden okyanusa atlamak (1), yeni bir maratona başlamak (1)	33	13.8
	Aktivite	Aksiyon filmi izlemek (4), uzun bir yolculuk yapmak (4), yapboz yapmak (3), kitap okumak (3), yemek yapmak (3), misafirliğe gitmek (3), korku trenine binmek (2), jenga oynamak (2), gondola binmek (2), dönme dolaba binmek (1), hız trenine binmek (1), sessiz sinema oynamak (1), tüple dalış yapmak (1), spor antrenmanı yapmak (1)	31	12.9
	Obje	Sürpriz Kutusu (5), kum saati (2), beyaz kağıt (2), kumbara (1), kukla (1), saat (1), hazine sandığı (1), değerli bir mücevher (1), balon (1), terazi (1), emniyet kemeri (1), eski bir plak (1), bumerang (1)	19	7.9
	Yer	Güneş (4), gökyüzü (2), karadelik (1), karadeniz (1), karınca yuvası (1), liman (1), güzel manzaralı uçurum (1), müze (1), tünel (1), huzur evi (1), asansör (1), merdiven (1) lunapark (1)	17	7.1
Yiyecek/içecek	Su (8), kafein (3), bayram şekeri (1), domates (1), greyfurt (1), ekşi yüz sakızı (1)	15	6.3	
Gerçek üstü varlık	Melek (3), mavi peri (1), süper kahraman (1)	5	2	

Kategori 1: Canlı

Bu çalışmada 78 (%32,5) öğrencinin 31 metaforu canlı kategorisi altında toplanmıştır. Bu kategoride “insan” (13 metafor), “hayvan” (12 metafor) ve “bitki” (altı metafor) alt kategorileri belirlenmiştir. İnsan alt kategorisinde “yürümeyi yeni öğrenen çocuk” bu çalışmada en yüksek oranda (n=16) tanımlanan metafordu.

K238: “İlk klinik deneyim yürümeyi yeni öğrenen çocuğa benzer. Çünkü bir sonraki adımda düşüp düşmeyeceğini bilmiyorsun. Öğrenmeye çalıştığım her hemşirelik becerisinde düşebilmeyi göze alırım. Sayısız denemenin ardından öğrenebilmenin sevincini yaşadım”

İnsan alt kategorisinde ikinci en yüksek oranda (n=6) tanımlanan metafor ise “yeni doğum yapan anne” idi.

K48: “İlk klinik deneyim yeni doğum yapan anneye benzer. Çünkü doğum süreci gibi sıkıntılı ama sonucunda annenin bebeğine kavuşması gibi mutlu oldum.”

Hayvan alt kategorisi ise çoğunlukla “sudan çıkmış balık” (n=10) metaforu ile tanımlanmıştır.

K192: “İlk klinik deneyim sudan çıkmış balığa benzer. Çünkü farklı bir ortama girince ne yapacağımı şaşırdım ve acaba doğru yerde miyim diye kendimi sorguladım.”

Bitki alt kategorisinde “ağaç” (n=6) ve “fidan” (n=6) metaforları en çok tanımlanan metaforlardır.

K5: “İlk klinik deneyim ağaca benzer. Çünkü her yeni uygulama ağacın bir dalında yeni bilgilerle karşılaşmak gibiydi, bilgilerimi artırdım.”

K64: “İlk klinik deneyim fidana benzer. Çünkü yeşerip büyüdü, bana çok şey kattı.”

Kategori 2: His

Bu çalışmada öğrencilerin kullandığı 21 metafor duygu kategorisinde toplanmıştır. His kategorisi olumlu (n=25) ve olumsuz (n=19) hisler olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmıştır. Olumlu hisler alt kategorisinde en fazla sayıda “heyecan” (n=8) metaforu tanımlanırken “muhteşem” (n=4) ve “hayal” (n=4) öğrenciler tarafından en fazla kullanılan diğer metaforlardır.

K92: “İlk klinik uygulamam heyecanlı bir deneyimdi. Çünkü mesleğime attığım ilk adımdı.”

K158: “İlk klinik uygulamam muhteşem bir deneyimdi. Çünkü çok şey öğrendim.”

K25: “İlk klinik uygulamam bir hayal gibiydi. Çünkü bu mesleği çok isteyerek seçtim ve ilk klinik uygulama benim hayalimin gerçekleşmesiydi.”

Olumsuz hisler alt kategorisinde ise en fazla “anksiyete” (n=3), “kabus” (n=2), “kafa karışıklığı” (n=2), “mutsuz” (n=2) ve “yetersiz” (n=2) metaforları tanımlanmıştır.

K9: “İlk klinik uygulamam anksiyeteli bir deneyimdi. Çünkü hissettiğim stres ve korku bir türlü geçmek bilmedi.”

K125: “İlk klinik deneyimim kabus gibiydi. Çünkü, klinik hakkında çok tecrübesizdim o yüzden her şeyi gözümde çok büyütüyorum, bu da beni karamsarlığa sürüklüyordu”.

Kategori 3: Yeni deneyim

Bu çalışmada yeni deneyim kategorisinde 16 metafor belirlenmiştir. Bu kategoride en fazla “okula yeni başlamak” (n=12) metaforu kullanılmıştır. Bununla birlikte “tamircide çırak olarak işe başlamak” (n=3) ve “araba kullanmayı öğrenmek” (n=3) ikinci sırada en çok bildirilen metaforlardı.

K116: “İlk klinik deneyimim okula yeni başlamak gibiydi. Çünkü çok meraklı, çok heyecanlı, bir yandan da biraz endişeliydim.”

K13: “İlk klinik deneyimim araba kullanmayı öğrenmeye benzer. Çünkü ilk başta tecrübesizdim ve deneyimledikçe kendimi geliştirdim.”

K3: “İlk klinik deneyimim tamircide çırak olarak işe başlamak gibidir. Çünkü deneyimsiz ve meraklıyım.”

Kategori 4: Aktivite

Bu çalışmada 26 öğrenci ilk klinik deneyimlerini eğlenceli bir aktiviteye veya günlük yaşam aktivitelerinden birine 14 farklı metafor ile benzetmiştir. Bu kategoride en sık kullanılan metaforlar “aksiyon filmi izlemek” (n=4), “yolculuk yapmak” (n=4), “yapboz yapmak, kitap okumak, yemek

yapmak, misafirliğe gitmek” şeklinde sıralandı.

K6: “İlk klinik deneyimim aksiyon filmi izlemek gibiydi. Ne olacağına dair bir heyecan duyarsınız ürperirsiniz ama bu duyguyu hissetmeyi seversiniz”

K217: “İlk klinik deneyimim yolculuk yapmak gibidir. Çünkü çıktığım bu yol heyecan verici olmanın yanında birazda uzun soluklu, maceralı bir yolcuktu”.

K175: “İlk klinik deneyimim yapboz yapmak gibiydi. Parçaları yerine koydukça anlam kazanıyordu.”

K140: “İlk klinik deneyimim kitap okumak gibiydi. Hem eğlendim, hem öğrendim hem de çoğu şeyi kafamda tamamladım.”

Kategori 5: Obje

Bu çalışmaya katılan 19 öğrenci ilk klinik deneyimini 13 farklı objeye benzetmiştir. Bu metaforlar arasında “sürpriz kutusu” (n=5), “kum saati” (n=2), ve “beyaz kağıt” (n=2) en çok kullanılan metaforlardır.

K201: İlk klinik deneyimim sürpriz kutusu gibiydi. Çünkü, nasıl geçeceği, beni neyin beklediği belirsizdi.”

K147: “İlk klinik deneyimim kum saati gibiydi. Çünkü bir şeyler yapmayı bekledikçe kum saatini izler gibi bitmiyordu. Ancak hastaların bakım ve tedavi süreçlerine katıldıkça, zamanın ne kadar hızlı geçtiğini anlamadım.”

K50: “İlk klinik deneyimim beyaz bir kağıt gibiydi. Çünkü deneyimsizdim.”

Kategori 6: Yer

Bu çalışmada 17 öğrencinin 13 metaforu altıncı kategori olarak belirlenen yer kategorisi altında toplanmıştır. Bu kapsamda “güneş” (n=4) ve “gökyüzü” (n=4) en fazla kullanılan yer metaforlarıdır.

K107: “İlk klinik deneyimim güneşe benzer. Çünkü her umutsuzluğa kapıldığımda yeniden doğup, bana güç verdi.”

K111: “İlk klinik deneyimim gökyüzüne benzer. Çünkü gökyüzü bazen aydınlık, bazen ise kara bulutlarla kaplıdır. Klinik deneyimimde zorlandığım anları gökyüzünün karanlık olduğu zamanlara, zor şeyleri başarıp tecrübe kazandığım anları da

gökyüzünün aydınlık olduğu zamanlara benzetirim.”

Kategori 7: Yiyecek ve içecek

Bu çalışmada 15 öğrenci ilk klinik deneyimini bir yiyecek veya içeceğe altı farklı metafor ile benzetmiştir. Bu öğrencilerin yarısından fazlası “su (n=8)” ve ikinci sırada “kafein (n=3)” metaforunu kullanmıştır.

K187: “İlk klinik deneyimim suya benzer. Çünkü kendimi sürekli ihtiyaç duyulan birisi olarak hissettim.”

K128: “İlk klinik deneyimim kafein gibidir. Çünkü alışkanlık hissettim. Tekrar klinikte olmak istiyorum.”

Kategori 8: Gerçek üstü varlıklar

Bu çalışmanın son kategorisini en az sayıdaki (n=5) öğrenci tarafından kullanılan gerçek üstü varlıklar kapsamındaki metaforlar oluşturdu. Öğrencilerin “melek (n=3)” metaforu ile, mavi peri (n=1) ve süper kahraman (n=1) metaforlarını kullandığı görüldü.

K34: “İlk klinik deneyimimde melek gibi hissettim. Çünkü insanların en zor anında onlara yardım ettim.”

K199: “İlk klinik deneyimimde süper kahraman gibi hissettim. Çünkü hayat kurtarmaya çalışıyorduk.”

Tartışma

Farklı kültürel özelliklere sahip hemşirelik öğrencilerinin, farklı klinik uygulama çevrelerinde klinik uygulama deneyimlerinin nitel araştırma tasarımları ile incelenmesi önerilmektedir.¹ Nitel bir araştırma tekniği olarak metaforlar, bir deneyimi veya algılanan bir kavramın kişisel ifade ile tanımlamanın bir yoludur.¹¹ Bu doğrultuda, bu çalışmada hemşirelik eğitiminin kritik bir dönüm noktası olan ilk klinik uygulama eğitimine yönelik öğrencilerin duygu ve düşüncelerinin metaforlar ile açığa çıkarılması amaçlandı. Örnekleme dahil edilen 240 öğrencinin ilk klinik deneyimi 117 farklı metafor ile tanımlaması oldukça dikkat çekicidir. Bu veriler, öğrencilerin bireysel özellikleri, klinik uygulamaya ilişkin farklı beklentilere

sahip olmaları, öğrenme stilleri ve farklı öğrenme yaşantılarının olması ile ilişkilendirilmiştir. Nitekim önceki çalışmalarda da öğrencilerin klinik deneyimlerinin bireysel, klinik ortamdan ve öğretim elemanından kaynaklanan pek çok faktör ile ilişkili olduğu gösterilmiştir.^{1,2,17,18} Buna ilave olarak elde edilen bu veriler, öğrencilerin aynı okulda eğitim gördüğü ve aynı hastanede uygulama yaptıkları halde bireyselleştirilmiş öğrenme yaklaşımlarına gereksinim duyduklarını da göstermektedir. Diğer yandan öğrencilerin ifade ettikleri metaforların sekiz kategori altında toplanması, klinik uygulamaya ilişkin benzer duygu ve deneyim paylaşımı içinde olduklarını da gösterdi. Bu sekiz kategori ve alt kategorileri incelendiğinde ise hem pozitif, hem de negatif anlamlara gelen his, obje, deneyim vb. metaforlar içerdiği görülmektedir. Bu metaforlar öğrencilerin klinik uygulamalarda hem olumlu hem de olumsuz deneyimler yaşadıklarını gösteren literatür bulgularını destekler nitelikteydi.^{8,17,19,20}

Öğrencilerin metaforları en fazla canlı kategorisi altında toplanmıştır. Bu kategorinin insan alt kategorisindeki metaforlar incelendiğinde yürümeyi yeni öğrenen çocuk, yeni doğum yapan anne, yenidoğan bebek, yeni bir şehri görmeye giden gezgin gibi metaforlarının deneyimsizlik ile birlikte heyecan ve öğrenme çabasını tarif etmede kullanıldığı görüldü. Bununla birlikte, öğrencilerin hayvan metaforlarını da (sudan çıkmış balık, kanat çırpmayı öğrenen kuş vb.) deneyimsizlik ve heyecan, ne yapacağını bilememe ve planlama yapamamayı tarif etmede kullandığı görüldü. Elde edilen bu veriler, literatürdeki çalışma sonuçlarına paralel olmakla birlikte,^{6,7,17} hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamalarında öğrenmeye istekli oldukları ancak deneyimsiz hissettikleri ve zaman zaman çaresiz hissettiklerini düşündürdü. Diğer yandan ölü, kaybolmuş çocuk, savaşın ortasında kalmış çocuk vb. metaforları çaresizlik ve yalnızlık duygularına yönelik betimlemeler olarak değerlendirildi. Araştırmanın bu sonucu öğrencilerin klinik uygulamada yalnız hissettikleri ve eğitimci/mentor desteği beklediklerini belirten farklı

çalışma bulgularını destekler nitelikteydi.^{6,17,21} Elde edilen bu bulgu öğrencilerin ilk klinik uygulamada öğretim elemanları/ rehber hemşirelerden bekledikleri ve ihtiyaç duydukları rehberliği yeterli düzeyde alamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Öğretim elemanı/ rehber hemşire başına düşen öğrenci sayısının fazla olması bu durumun nedeni olabilir. Mentorluk ve akran eğitimi gibi klinik rehberliği güçlendiren programlar öğrencilerin ilk klinik uygulama anksiyetelerini kontrol altına almada önerilebilir.^{22,23}

Bu araştırmadaki diğer canlı metaforlarının ağaç, fidan gibi bitki metaforları olduğu ve öğrencilerin ilk klinik uygulamanın mesleki gelişimine olan katkısını ifade etmede kullandığı görüldü. Araştırmanın bu bulgusu, literatürün de vurguladığı gibi^{1,17} hemşirelik eğitimindeki ilk klinik deneyimin bir fidanın yetişmesi gibi önemli bir başlangıç olduğu, öğrencilerin destek ve bakıma gereksinim duydukları anlamında yorumlandı. Pedagojik bir atmosfer için destekleyici tutumlar, eğitimciler ve klinik liderler arasındaki güçlü bağlar, öğrencinin öğrenme gereksinimlerine ve öğrenme stillerine odaklanan bir yaklaşım ile klinik eğitimde öğrenmenin gerçekleşmesi sağlanmalıdır.²⁴

Bu çalışmada öğrencilerin ilk klinik uygulama deneyimlerini olumlu ve olumsuz hislerle tanımladığı belirlenmiştir. Muhteşem, hayal, aşk, gurur verici vb. olumlu hisler karşısında anksiyete, kargaşa, hayal kırıklığı, panik atak vb. son derece olumsuz hisler yaşayan öğrencilerin olması ilk deneyimin öğrenciler için ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu sonuç, literatürde yapılan farklı çalışma sonuçlarında belirtilen, öğrencilerin ilk klinik uygulama deneyiminde duygusal dalgalanma yaşadığı bilgisini destekler nitelikteydi.^{6,25,26} Benzer şekilde, önceki çalışmalar öğrencilerin ilk klinik uygulamada sinirlilik, gerginlik, kafa karışıklığı, anksiyete gibi olumsuz hisler yaşadıklarını gösterdi.^{1,6,8,27} Lopez ve arkadaşlarının²¹ nitel çalışmasında da ilk klinik deneyimde öğrencilerin kendilerini kaosun içine atılmış gibi hissettiğini, stresli ve yetersiz hissettiğini ifade etmiştir. Öğrenme

gerçekleştiğinde ise öğrencilerin olumlu duygular yaşadıkları, tatmin ve memnun oldukları bildirilmiştir.¹ Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamaya ilişkin olumlu ve olumsuz deneyim algıları, klinik uygulamadan beklentileri ile yaşadıkları deneyim arasındaki farklılık, gerçeklik şoku, bilgi ve beceri düzeyleri gibi pek çok şeyden etkilenmektedir.⁴ Uzun süreli stres deneyimi bu olumsuz duyguların kaynağı olabilir.²⁷ Öğrencilere klinik uygulamada güvenli bir öğrenme ortamı sağlamak için anksiyetenin azaltılması önemlidir.² Hemşirelik alanındaki öğretim elemanları teorik ve klinik ortam arasında köprü kurarak, var olan bu boşluğu kapatmalı ve stresi azaltma müdahalelerinde bulunulmalıdır.¹

Belirlenen bir diğer bir kategori de yeni deneyim olmuştur. İlk kez klinik uygulama deneyimleyen öğrenciler kliniği "yabancı bir ortam" olarak algılamakta, hemşireliği tanımak, ilk kez hemşirelik girişimlerini deneyimlemek üzerine duygu ve düşüncelerini ifade ettiği görülmektedir. Bu kategoride ilk klinik deneyimin günlük yaşamdaki farklı ilk deneyimler ile olan benzerliği ortaya konulmuştur. Okula başladığım ilk günkü gibi diyen öğrencilerin daha çok deneyimsizlik ve merak duygusu içinde böyle hissettikleri, araba sürmeyi öğrenmek metaforunu kullanan öğrencilerin uygulama yaptıkça kendilerinde hissettikleri gelişime vurgu yaptığı, yeni bir yere gitmek ve yeni biriyle tanışmak metaforlarını kullanma nedenlerinin mesleğin rol ve sorumluluklarını fark etme ve deneyimleme, klinik ortamı keşfetme deneyimleri ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Nitekim, hemşirelik öğrencileri profesyonel rollerini klinik uygulamalar aracılığıyla benimser ve bu rolleri yerine getirmeyi öğrenirler.³ Klinik eğitim hemşirelik öğrencilerinin bilgi, tutum ve psikomotor becerileri kazanmalarında hayattır.¹ Diğer yandan, ilk klinik deneyimde öğrenciler ilk kez öğrenci hemşire olarak buldukları klinik ortamın karmaşıklığı, hastaların durumlarının değişmesi, hızlı müdahale ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum öğrenciler için öğretici olsa da zaman zaman endişe verici ve korkutucu olabilmektedir.²¹

Aktiviteler kategorisine giren metaforlar incelendiğinde ise aksiyon filmi

izlemek metaforunu kullanan öğrencilerin klinik uygulamada heyecan ve gerilim hissettikleri, bununla birlikte, keyif aldıkları, klinik ortamda hızlı müdahale, karmaşık becerileri /uygulamaları izleme/deneyimleme fırsatı yakaladıklarına yönelik ifadelerini içermektedir. Bununla birlikte yapboz yapmak, jenga oynamak, gondol/ dönme dolap gibi lunapark araçlarına binme deneyimlerine benzetmeleri de klinik uygulamada hissettikleri heyecan, korku ile birlikte keyifli bir aktivite olarak algıladıklarını göstermiştir. Bunun yanı sıra, kitap okumak, uzun bir yolculuk yapmak metaforlarını öğrenme süreçlerine olan katkılarını ifade etmede kullandıkları görülmüştür. Eğitim stratejileri öğrencilerin klinik deneyimlerini iyileştirmeye odaklanmalıdır.² Eğitimciler kişiler arası ilişkiler ve eğitim becerilerini kullanarak öğrencilerin klinik uygulama ortamına adaptasyonunu sağlayarak pozitif deneyimler edinmelerini sağlayabilir.³

Beşinci kategori olarak öğrencilerin klinik ilk uygulama deneyimlerini çeşitli obje metaforları ile ifade ettiği görüldü. Sürpriz kutusuna benzeten öğrencilerin klinik uygulama sürecinde karşılaşacakları durumların belirsizliğine vurgu yaptıkları ve bu nedenle heyecanlı hissettiklerini ifade etmişlerdir. Yeni bir ortamda olma, belirsizlik hissi ilk klinik uygulamada en önemli stresörler arasındadır.^{5,7} Bu belirsizlik hissi nedeniyle hemşirelik öğrencilerinin stres düzeyinin klinik öncesi dönemde klinik deneyim sonrasına göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir.¹ Bununla birlikte, öğrencilerin klinik uygulamada daha aktif olduklarında zamanın nasıl geçtiğini fark etmedikleri, diğer yandan verimli olmayan bir uygulama sürecinde zamanın geçmediği algısını yaşadıkları ve bu durumu kum saatine benzettikleri görülmüştür. Klinik uygulama sürecinin verimli ve öğretici geçmesi için klinik uygulama eğitimi planlamasının ayrıntılı, öğrencilerin bireysel öğrenme hedeflerine uygun olarak yapılması ve değerlendirilmesi önerilmektedir.²⁴

Öğrenciler ilk klinik uygulama deneyimlerini klinik alan dışında farklı bir yere benzettikleri, güneş ve gökyüzünün en fazla kullanılan yer metaforları olduğu

belirlenmiştir. Öğrenciler bu metaforları klinik uygulamada zaman zaman karamsar ve yetersiz hissettikleri, uygulama becerilerini geliştirdikçe, başarı gösterdikçe motive oldukları ve güçlenmiş hissettikleri şeklinde açıklamıştır. Bu sonuçlar öğrencilerin ilk klinik uygulamada yaşadıkları deneyimler ile çeşitli duygu geçişleri yaşadıkları, düzenli izlem, bireysel değerlendirme ve görüşmeler ile aktif bir klinik süreç yönetimine gereksinim duyduklarını gösteren araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.^{1,17,24}

Bu çalışmada öğrencilerin klinik uygulama deneyimlerini bir yiyecek veya içeceğe benzetmesi son derece ilginçtir. Bu öğrencilerin çoğunluğu klinik deneyimlerini suya benzetmiştir. Bu metaforu kullanmalarında su gibi sürekli ihtiyaç duyulan biri olarak hissetmeleri ve klinik eğitimi hemşirelik eğitiminin vazgeçilmez bir parçası olarak algılamalarının etkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bu algılarında, hemşirenin hasta bakım sürecinde mesleki rol ve sorumluluklarını fark etmeleri, klinik uygulama ortamında hemşirelerin sağlık ekibi üyeleri arasındaki pozisyonunu algılamaları ile ilişkilendirildi.

Belirlenen son kategori gerçek üstü varlıklardır. Öğrencilerin melek, süper kahraman, mavi peri metaforlarını kullanmalarında hemşirelik mesleğine dair yaygın kullanılan benzetmelerin etkisi olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Bu çalışma sonucu literatürde hemşirelik mesleğine ilişkin algıyı değerlendiren çalışmalara benzer olup, bu çalışmalarda da melek ve kahraman en sık kullanılan metaforlar olarak belirtilmektedir.^{10,12,14} Melek ve kahraman metaforları hemşireliğin tarihsel süreci ve mevcut rollerinin bir yansıması olarak açıklanmaktadır.¹²

Sonuç

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyimlerinin metaforlar ile tanımlanması, hemşirelik eğitimindeki bu kritik aşamaya öğrencilerin penceresinden bakma ve çok yönlü değerlendirme fırsatı sunmuştur. Elde edilen veriler öğrencilerin merak, heyecan ve

öğrenme isteğine, deneyimsizlik, belirsizlik hissi, anksiyetenin eşlik ettiğini gösterdi. Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin kliniğe oryantasyonunun sağlanması, klinik uygulama ortamlarının eğitim için uygunluğunun değerlendirilmesi, bütüncül bir yaklaşımla bireyselleştirilmiş öğrenme süreçlerinin öğrenciye özgü planlanması ve izlenmesi, daha iyi klinik rehberlik, etkili iletişim, etkili stresle baş etme yöntemleri kullanılarak öğrencilerin profesyonel gelişimlerinin desteklenmesi önerilmektedir.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyimine ilişkin duygu, düşünce ve algılarını metaforlarla açığa çıkaran bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. İlk olarak, çalışmanın örneklemini bir okuldaki öğrenciler oluşturmaktadır. İkinci sınırlılık, metaforların yorumlanmasında araştırmacıların önceki deneyimleri ve kültürel özelliklerinden etkilenmiş olabileceğidir. Bu sınırlılığı kontrol etmek amacıyla bulguların son halinin verilmesinde uzman görüşü alınmıştır.

Yazar katkısı: A.Ö.: Fikir/ Kavram, tasarım, veri işleme, analiz/yorum, literatür inceleme, makale yazımı, eleştirel inceleme, S.G.G.: Tasarım, veri işleme, analiz/yorum, literatür inceleme, makale yazımı, eleştirel inceleme.

Mali destek: Çalışma bütçesi için herhangi bir kurumdan mali destek alınmamıştır.

Çıkar çatışması: Yazarlar kendi aralarında çıkar çatışması olmadığını taahhüt eder.

Teşekkür: Çalışmanın örneklemini oluşturan öğrencilere teşekkür ederiz

Kaynaklar

1. Admi H, Moshe-Eilon Y, Sharon D, Mann M. Nursing students' stress and satisfaction in clinical practice along different stages: A cross-sectional study. *Nurse Educ Today*. 2018; 68:86-92. doi: 10.1016/j.nedt.2018.05.027.

2. George TP, DeCristofaro C, Murphy PF. Self-efficacy and concerns of nursing students regarding clinical experiences. *Nurse Educ. Today.* 2020; 90: 104401. doi: 10.1016/j.nedt.2020.104401.
3. Kim JS. Relationships between reality shock, professional self-concept, and nursing students' perceived trust from nursing educators: a cross-sectional study. *Nurse Educ. Today.* 2020; 88:104369. doi: 10.1016/j.nedt.2020.104369.
4. Salifu DA, Gross J, Salifu MA, Ninnoni JP. Experiences and perceptions of the theory-practice gap in nursing in a resource-constrained setting: A qualitative description study. *Nurs. Open.* 2019; 6(1):72-83. doi: 10.1002/nop2.188
5. Bektaş H, Terkes N, Özer Z. Stress and ways of coping among first year nursing students: A Turkish perspective. *Journal of Human Sciences* 2018; 15(1): 319-330.
6. Levett-Jones T, Pitt V, Courtney-Pratt H, Harbrow G, Rossiter R. What are the primary concerns of nursing students as they prepare for and contemplate their first clinical placement experience?. *Nurse Educ. Pract.* 015; 15(4):304-309. doi: 10.1016/j.nepr.2015.03.012.
7. Rafati F, Nouhi E, Sabzehvari S, Dehghan-Nayyeri N. Iranian nursing students' experience of stressors in their first clinical experience. *J Prof. Nurs.* 017; 33(3):250-257. doi:10.1016/j.profnurs.2016.09.003.
8. Sun FK, Long A, Tseng YS, Huang HM, You JH, Chiang CY. Undergraduate student nurses' lived experiences of anxiety during their first clinical practicum: A phenomenological study. *Nurse Educ. Today.* 2016; 37:21-26. doi: 10.1016/j.nedt.2015.11.001.
9. Pitkänen S, Kääriäinen M, Oikarainen A, Tuomikoski AM, Elo S, Ruotsalainen H, Saarikoski M, Kärämänoja T, Mikkonen K. Healthcare students' evaluation of the clinical learning environment and supervision – a cross-sectional study. *Nurse Educ. Today.* 018; 62:143-149. doi: 10.1016/j.nedt.2018.01.005.
10. Sharoff L. The power of metaphors: Images of holistic nurses. *Holist Nurs Pract.* 2009; 23(5):267-275. doi: 10.1097/HNP.0b013e3181b66c97.
11. Sharoff L. The beauty of metaphors. *Holist. Nurs. Pract.* 013; 27(2):63-73. doi: 10.1097/HNP.0b013e318280f738.
12. Dalcali BK, Kaya H. Mental images of nursing students regarding nursing profession: A metaphoric study. *Int J Caring Sci.* 2020; 13(3):1621-1628.
13. Kale E, Çiçek Ü. Metaphor perceptions of nurses about their own profession. *Journal of Health and Nursing Management* 2015; 3(2):142-151. doi: 10.5222/SHYD.2015.142.
14. Özveren H, Özden D, Gülnar E. The perception of nursing by first-year nursing students: A metaphor analysis. *Journal of Health Sciences* 2018; 27(2):162-169.
15. Durgun H, Köktürk Dalcalı B, Bayraktar F. Mental images of nurses regarding COVID-19: A metaphor study. *J Nurs. Manag.* 021;1-9. doi: 10.1111/jonm.13482.
16. Pitcher R. Using metaphor analysing: MIP and beyond. *The Qualitative Report* 2013; 18(34):1-8.
17. Cooper J, Courtney-Pratt H, Fitzgerald M. Key influences identified by first year undergraduate nursing students as impacting on the quality of clinical placement: A qualitative study. *Nurse Educ. Today.* 015; 35(9):1004-1008. doi: 10.1016/j.nedt.2015.03.009.
18. Özsaban A, Bayram A. Factors affecting the clinical experience of nursing students in Turkey: A systematic review. *Journal of Ankara Health Sciences* 2020; 9(2):124-145.
19. Bilgiç Ş, Çelikkalp Ü. Assessment of nursing students' stress levels and coping strategies during first clinical experience. *Clinical and Experimental Health Sciences* 2021; 11(3):437-443. doi: 10.33808/clinexphealthsci.777904.

20. Kol E, İnce S. Determining the opinions of the first-year nursing students about clinical practice and clinical educators. *Nurse Educ. Pract.* 018; 31:35-40. doi:10.1016/j.nepr.2018.04.009.
21. Lopez V, Yobas P, Chow YL, Shorey S. Does building resilience in undergraduate nursing students happen through clinical placements? A qualitative study. *Nurse Educ. Today.* 2018; 67:1-5. doi: 10.1016/j.nedt.2018.04.020
22. Cornine A. Reducing nursing student anxiety in the clinical setting: An integrative review. *Nurs. Educ. Perspect.* 2020; 41(4):229-234. doi: 10.1097/01.NEP.0000000000000633.
23. Pålsson Y, Mårtensson G, Swenne CL, Mogensen E, Engström M. First-year nursing students' collaboration using peer learning during clinical practice education: an observational study. *Nurse Educ. Pract.* 2021; 50:102946. doi: 10.1016/j.nepr.2020.102946.
24. Woo MWJ, Li W. Nursing students' views and satisfaction of their clinical learning environment in Singapore. *Nurs. Open.* 2020; 7(6):1909-1919. doi:10.1002/nop2.581.
25. Reljić NM, Pajnikhar M, Fekonja Z. Self-reflection during first clinical practice: The experiences of nursing students. *Nurse Educ. Today.* 2019; 72:61-66. doi: 10.1016/j.nedt.2018.10.019.
26. Weurlander M, Lönn A, Seeberger A, Broberger E, Hult H, Wernerson A. How do medical and nursing students experience emotional challenges during clinical placements?. *Int. J. Med. Educ.* 2018; 9(74):74-82. doi: 10.5116/ijme.5a88.1f80.
27. Bahadır-Yılmaz E. Academic and clinical stress, stress resources and ways of coping among Turkish first-year nursing students in their first clinical practice. *Kontakt* 2016; 18(3): e145-e151. doi: 10.1016/j.kontakt.2016.08.001.